

Поезія

УДК 821.161.2-1.09

Алла Віннічук, Віктор Крупка

Поезія «Красо України, Подолля!» Лесі Українки: принципи візуальності

Метою розвідки є дослідження поезії «Красо України, Подолля!» в аспекті її візуальних характеристик, що сприяє комплексному науковому прочитанню означеного твору Лесі Українки.

Методи й методики. З цією метою використано ключові аспекти рецептивної естетики, які в сукупності з текстологічним та історико-літературним методами уможливають синтетичний підхід до висвітлення проблеми.

Результати. У статті вперше зацентовано на художній специфіці візуальних параметрів, які значною мірою увиразнюють сприйняття реципієнтом художнього твору, його виразності, настроєвості, енергетичної цільності.

Висновки. Під час дослідження було означено місце поезії «Красо України, Подолля!» в циклі «Подорож до моря», відповідно, у збірці «На крилах пісень» (1892) та усій поетичній творчості письменниці, окреслено її вписаність у мистецький набуток літературного краєзнавства подільського краю (як Хмельниччини, так і Вінниччини), висвітлено життєпис Лесі Українки та родини Косачів, пов'язані з цими місцями.

Візуально-художній вимір поезії розкривається завдяки своєрідності яскравого пейзажу подільського краю, який сприймається зором обсерватора і передається крізь призму його відчуттів реципієнту. Важливими композиційними прийомами є обрамлення й пейзажні замальовки краєвидів подільської природи, відображені у трьох «кадрах», швидка зміна яких зумовлена рухом потяга.

Висвітлено також творчі паралелі в зображенні візійних домінант з поетичною творчістю Тараса Шевченка, зокрема поемою «Княжна», які мають однакові об'єкти навколишньої дійсності, а різняться лише основними й допоміжними фокусами уваги обсерватора. З'ясовано, що народнопоетична традиція істотно впливала на розвиток класичної української літератури і забезпечувала тяглість історико-літературного процесу.

Ключові слова: рецептивна естетика, романтизм, поетична візія, традиція, рустикальність, творча еволюція

Вступ

«Тріада Шевченко – Франко – Леся Українка як символ українства» (Скупейко, 2016) є визначальною домінантою в українському історико-літературному процесі і, власне, виформовує його цілісність і поступальність ще й на регіональному рівні, зокрема в аспекті висвітлення ключових проблем літературного краєзнавства.

Для літератури Поділля традиційними є теми: «Тарас Шевченко і Поділля», «Михайло Коцюбинський і Іван Франко», «Родина Косачів на Поділлі», відповідно, особливо значущими стають твори, які безпосередньо чи опосередковано торкаються географічного локусу краю. Так, подільські мотиви у творчості Тараса Шевченка відображені в поемах «Гайдамаки», «Відьма», вірші «Меж скалами, неначе злодій», повісті «Варнак», у творчості Лесі Українки – поезія «Красо України, Подолля!», яка стане об'єктом дослідження в розвідці.

Цей вірш Лесі Українки належить до циклу «Подорож до моря» (збірка «На крилах пісень» (1892)), який, окрім означеного твору, вміщує такі поезії: «Прощай, Волинь! прощай, рідний куточок!», «Далі, все далі! он латані ниви...», «Сонечко встало, прокинулось ясне...», «Великеє місто. Будинки високі...», «Далі, далі від душного міста!», «Ой високо сонце в яснім небі стало...», «Вже сонечко в море сіда...», «Кінець подорожі...».

Інтерпретаційний дискурс поезії «Красо України, Подолля!» варто розглядати в контексті означеного циклу, оскільки кожен із віршів є складником певної ідейно-художньої єдності (недарма літературознавець і літературний критик Борис Якубський, який до того ж був дослідником, текстологом і видавцем творів Лесі Українки, означає його поемою). Крім того, цикл можна тлумачити як ліричний щоденник-путівник, де авторка описує свої враження про місце, з якими знайомиться вперше і, здавалося б, не зупиняючи погляд на дрібницях, фіксує саме ту мить і суть, яка була потрібна для творчого осяяння.

Аналізуючи означений цикл, Б. Якубський зазначає: «На рівні тодішнього її розвитку, і – що особливо варто уваги – на рівні навіть тодішнього розвитку нашої поезії, цей твір має своє й неабияке значення.

Романтизм тут щирий, не фальшивий, не епігонічний; думки та настрої, хоч і сентиментальні, але вириваються так само щиро й

молодо. Для шістнадцятилітнього читача ця поезія шістнадцятилітньої поетки і сьогодні зберігає всю свою свіжість і молоду силу» (Якубський). Більш категоричним у своїх судженнях і прискіпливим до оригінальності поетичного циклу Лесі Українки є Михайло Драй-Хмара: «Від'їжджаючи з Волині до Криму, Леся прощається з нею, як з «рідним куточком», і з сумом залишає соснові бори Славути і «Случі рідної веселі береги» (Драй-Хмара, 1926: 28). Науковець зазначає: «З великою любов'ю говорить вона й про Поділля. Але у всіх цих віршах не відчувається справжня природа чи то Волині, чи Поділля – замість Волині можна поставити Поділля або щось інше і навпаки. Скрізь тут природа ідеалізована, змальована в якомусь народно-Шевченківському стилі. Це ні більше, ні менше, як звичайні трафарети, що подибуємо їх у письменників народно-романтичної школи» (Драй-Хмара, 1926: 28).

Літературознавчі розвідки наступних десятиліть суттєво не відрізнялися від раніше написаних. Так, Олег Бабишкін відзначає, що «Подорож до моря» – це пісня красі рідної природи, один з блискучих зразків пейзажної лірики» (Бабишкін, 1955: 8). А Михайло Вишняк увиразнює цю тезу, акцентуючи на соціальному складнику вірша: «Тут можна говорити про продовження Лесею Українкою літературних традицій від Шевченка до Франка, про використання ними пейзажу як засобу контрасту, протиставлення ідилій і реалій світу» (Вишняк, 2007: 14). Літературознавець вказує на те, що «вона [Леся Українка – авт.] дає не розлогі картини реальності, як, скажімо, Шевченко в знаменитій поемі «Сон» після ідилічної картини – ранкового пейзажу, а лише якісь деталі, окремі її штрихи, проте досить влучні й образні, виразні і яскраві, що зразу ж повертають читача від ідилій до реалій життя» (Вишняк, 2007: 14). Отже, літературно-критичні судження дослідників творчості Лесі Українки про цикл віршів «Подорож до моря» хоча й стосуються здебільшого змістового наповнення, проте увиразнені окресленням художньої майстерності мисткині слова крізь призму опозиції традиція/новаторство, де амплітуда трактувань коливається від схвальної оцінки Б. Якубським – до доволі категоричної думки щодо художньої самобутності юної Лесі Українки М. Драй-Хмарою. Для нашої студії поезія «Красо України, Подолля!» цікава насамперед як вияв зачудування краєм і як певна висхідна раннього доробку геніальної української поетеси в її творчій еволюції.

Вірш «Красо України, Подолля!», зважаючи на маршрут прямування письменниці залізницею, більше відображає враження, пов'язані з Хмельниччиною (станції: Рівне, Здолбунів, Острог, Шепетівку, Полонне...), та й опісля поїздки Леся Українка побувала в Полонному (як зазначає Петро Надуваний у розвідці «Леся Українка і Поділля»), бо цей населений пункт належав до Звягельського повіту Волинської губернії (Надуваний, 2017: 5). Однак літературно-краєзнавче дослідження «Родина Косачів і Поділля» (Родина Косачів, 2011), авторами якого є К. Завальнюк, І. Журавлівський і Т. Стецюк висвітлює перебування родини Косачів на Вінниччині у 20-і роки ХХ століття: згадуються населені пункти, які відвідала їхня родина, особливу увагу приділено Могилеву-Подільському, де вони проживали з 1920 до 1924 року.

Тут мріяла оселитися й Леся Українка, про що писала в листі до матері від 21 березня 1908 року: «Маримо ми, коли б якось врядитись, як не в Криму (що страшенно трудно), то в Бессарабії або в Південному Поділлі» (Українка, 1979, т. 12: 242). В одному з наступних листів від 27 червня 1908 року вона зазначає: «Зрештою, жити на Україні нам можна було б не далі на північ, як Могилів-Подільський» (Українка, 1979, т. 12: 247). А згодом у листі до Б. Грінченка висловить наступне: «А як уже не змога або нехить вам їхати на чужину, то може, ліпше, ніж у Криму, було б понад Дністром, у Кам'янці, сей курортик тепер дуже вилюднів, а проте ще не навчився так обдирати людей, як «русская Ривьера», клімат там гарний, околиця гарна, а народ рідний. Я б там з охотою жила, коли б вибір житла залежав від мене» (Українка, 1979, т.12: 282). Проте мріям письменниці не судилося збутися, хоча на думку дослідників (і про це стверджує лист сестри Ісидори Косач-Борисової), Леся Українка ще зовсім юною таки побувала в Могилеві-Подільському, а також разом із матір'ю Оленою Пчілкою могла гостювати в родині Старицьких у селі Карпівка.

Мета статті – розкрити ідейно-естетичні принципи візуальності в поезії «Красо України, Подолля!» Лесі Українки в літературному контексті доби.

Методи й методики

Провідною методологією розвідки є рецептивна естетика, яка у взаємодії з традиційним аналізом художнього тексту й естетичних

практик дозволяє окреслювати нові грані наукової рецепції поетичної творчості Лесі Українки.

Виклад основного матеріалу

Одним із ключових принципів художньої рецепції циклу «Подорож до моря», зокрема поезії «Красою України, Подолля!», є візуальний, який увиразнює зорові образи й пейзажні картини, що є цілком закономірним з огляду на духовний досвід й особливості психофізіологічних процесів авторки. Г.Клочек у монографічному дослідженні «Поетика візуальності Тараса Шевченка» зазначає, що «літературний текст не є суцільно візуальним, сконцентрованим лише на відтворенні у свідомості читача зорових уявлень, <...> візуальні й не-візуальні моменти в одному художньому тексті перебувають у взаємозалежних, синергетичних відношеннях» (Клочек, 2013: 12).

У вірші «Красо України, Подолля!» можна виділити два основні композиційні складники: обрамлення та пейзажний малюнок подільського краю, відображений у трьох «кадрах», швидка зміна яких зумовлена рухом потяга, в якому Леся Українка подорожувала до Чорного моря. Власне, обрамлення як своєрідний композиційний прийом певним чином звужує візуалізацію пейзажу, не дає йому можливості вийти за позатекстові межі поезії. Його наявність, напевно, як зазначають дослідники творчості Лесі Українки, обумовлена традицією народницької літератури і поезії зокрема.

Про ранній період творчості письменниці літературознавиця Віра Агеєва зазначає: «І юна Лариса Косач самовіддано старалася бути Лесею Українкою: «співала» про слово – гострий меч, про Україну – «нашу бездолюну матір», плакала над її долею, живописала «красу України – Подолля», палко мріяла про визволення рідного краю...» (Агеєва, 2001: 8). Сформований саме такими факторами світогляд авторки зумовлює написання першої-останньої строфи вірша:

Красо України, Подолля!

Розкинулось мило, недбало!

Здається, що зроду недоля,

Що горе тебе не знавало! (Українка, 1975, т. 1: 92) –

де шевченківська традиція є доволі таки відчутною, бо пейзажна картина і соціальна дійсність контрастують між собою, хоча і не безпосередньо, проте вияв цього контрасту набуває домінантного звучання саме завдяки обрамленню. Свідомість і художнє мислення

поетеси циркулюють і наповнюють візуальні малюнки тими смислами, які характеризують творчий портрет зовсім юної Лесі Українки.

У цій строфі поетичною сентенцією є рядок «Красо України, Подолля!», який для митців та й для пересічних подолян-українців набув ще й сакрального звучання.

Другий рядок «Розкинулось мило, недбало!» з наступними перебуває в певних внутрішніх суперечностях, бо є пропедевтичною деталлю для рецепції пейзажного малюнка і зумовлює, здавалося б, налаштування на легкий настрій замилювання картинами рідної природи, якби не два останні рядки строфи, які змушують реципієнта повернутися до соціальних реалій актуальної авторці української дійсності.

Навряд чи варто говорити про особливу глибину «кіномови» та багатокадровість у досліджуваній поезії, проте беззаперечною є її романтична притягальність, що зумовлює популярність серед читачів. Насправді, тут можна розглянути не три, а два «кадри», бо друга і третя строфи поєднані між собою, тому «кадр» залишається тим же, однак зір реципієнта услід за поглядом поетеси поступово занурюється у його продовження, зміщуючись настільки, наскільки це можливо зробити, позираючи у вікно потягу під час його руху.

Отже, строфи –

*Онде балочка весела,
В ній хороші, красні села,
Там хати садками вкриті,
Срібним маревом повиті,
Коло сел стоять тополі,
Розмовляють з вітром в полі,*

*Хвилюють лани золотії,
Здається, без краю, – аж знову
Бори величезні, густії*

Проводять таємну розмову (Українка, 1975, т. 1: 93) –

перегукуються з Шевченковим панорамний «кадром» з поеми «Княжна»: «Село! І серце одпочине: / Село на нашій Україні – / Неначе писанка, село. / Зеленим гаєм поросло. / Цвітуть сади, біліють хати, / А на горі стоять палати, / Неначе диво. А кругом /

Широколистії тополі, / А там і ліс, і ліс, і поле, / І сині гори за Дніпром. / Сам Бог витає над селом» (Шевченко, 1999: 325).

І в першому, і в другому випадку село показане в романтично-сентиментальному вимірі: у Шевченка – «неначе писанка, село», в Лесі Українки – «в ній хороші, красні села»; наступний компонент *хата як вияв людського буття і садок як її продовження, але уже за основною її межею*: У Шевченка – «цвітуть сади, білють хати», у Лесі Українки – «там хати садками вкриті, / срібним маревом повиті». Для відтворення ще однієї деталі – *тополь* – в Шевченка потрібно наблизити «камеру» і налаштувати «фокус», аби чіткіше його «побачити» – «А кругом / Широколистії тополі»; в Лесі Українки просто змістити дещо ракурс «кадру» – «*Коло сел стоять тополі, / Розмовляють з вітром в полі*». Наступні деталі «кадрів», маємо на увазі *поле і ліс*, для Шевченка є менш значущими і такими, які, напевно, можна побачити периферійним зором (бо в центрі уваги таки село!) – «А там і ліс, і ліс, і поле», для Лесі Українки значно увиразнюють «кадр», роблять його довершеним, масштабнішим – «*Хвилюють лани золотії, / Здається, без краю – аж знову / Бори величезні, густії / Проводять таємну розмову*». Отже, багато в чому схожі візуальні ряди картин природи в Тараса Шевченка й Лесі Українки зумовлені не лише народницькою традицією, яка перебувала в силовому полі постаті Великого Кобзаря, вони, на думку Лесі Генералюк, «будучи константами української ментальності або ж етнічними образами-концептами, є водночас елементами архетипного пейзажу – ландшафту, що представляє лице епохи і народу» (Генералюк, 2009: 3). Це, власне, ті етноментальні світовияви, які на довгий час залишилися в художній свідомості поетів рустикального дискурсу в українській літературі як ХІХ, так і ХХ століть.

Повертаючись до аналізу першого «кадру» поезії «Красо України, Подолля», хочемо відзначити, що він є динамічним і доволі швидко змінює перспективу зображення об'єкту. Село постає у своїй ідилічній, начеб первозданній красі садків. З огляду на рядок «срібним маревом повиті» можна припустити, що це вранішній пейзаж. Майже прозорий туманець надає йому якоїсь легкої настроєвості, повної умиротвореності й навіть загадковості.

Доволі швидко ракурс «кадру» змінюється – і на передньому плані видніються тополі, які поєднують село з полем. Вони радше є

декоративною, ніж символічною деталлю пейзажу, хоча, зважаючи на багатовікову народнопоетичну традицію, використання цього архетипного образу є доречним, а в аспекті дослідження вірша може стати в нагоді коментар В. Войтовича: «Біля цих дерев людина відчуває полегкість, бо вони очищують повітря від шкідливих духів» (Войтович, 2002: 139). Хоча поле і видається поетесі безкраїм ще й тому, що таких великих ланів вона не бачила, і це дає можливість зрозуміти читачу, що в подорожі вона перебувала у другій половині літа, проте доволі швидко в центрі пейзажної картини з'являється *бір* – рідний для ока молодій поетесі об'єкт, і виникає враження, що в її душу закрадається ностальгійний настрій: «*Бори величезні, густі / Проводять таємну розмову*».

У поезії «Прощай, Волинь...» читаємо: «Славути красної бори соснові». І тут маємо зазначити про «Лісову пісню» поетки та лист до матері, в якому вона зізнається: «Мені здається, що я просто згадала наші ліси та затужила за ними...» (Українка, 1979, т. 12: 378), а також до Агатангела Кримського уже після написання драми-феєрії: «... Я не згадую лихом волинських лісів. Сього літа, згадавши про них, написала «драму-феєрію» на честь їм, і вона дала мені багато радощів, хоч я й відхорувала за неї (без сього вже не йде!)» (Українка, 1975, т.5: 32). Власне, означений фактаж дає підстави говорити про успадковану з дитинства любов Лесі Українки до волинських лісів, яким присвятила своє серце і душу – «Лісову пісню».

Другий «кадр» –
Он ярочки зелененькі,
Стежечки по них маленькі,
Перевиті, мов стрічечки,
Збігаються до річечки,
Річка плине, берег рвучи,

Далі, далі поїд кручі... (Українка, 1975, т. 1: 93) – є увиразненням типового зразка зображення природи подільського краю. Природний ландшафт увиразнює сприйняття поезії, зокрема охудожнення ярів та річок надає описуваній місцевості особливої неповторності. Пейзажні замальовки насичені пестливими формами, що споріднює цей образ з народнопісенними відповідниками, які гармонізують «кадр», дають йому можливість набутися певного узагальнення, яке стало виразником обрамлення в сентенції вірша.

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній уперше здійснено аналіз візуальних принципів як ключових параметрів рецептивної естетики в поезії «Красо України, Подолля!» Лесі Українки у контекстуальному вимірі; узагальнено погляди літературознавців і краєзнавців про вписування поетки в історико-літературні колізії Поділля кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Висновки

Поезія «Красо України, Подолля!» Лесі Українки має виразний сентиментально-романтичний світовияв візуальності, який попри лаконічну палітру образів, сприяє тому, що реципієнт услід за поглядом авторки насолоджується красою Поділля, вбирає в себе її емпатію, поліфонічну образність, яка перегукується з Шевченковою, та дає можливість спостерегти початки творчої еволюції однієї із найяскравіших особистостей в історії українського письменства.

Література

- Агеєва, В. (2001). *Поетеса зламу століть : творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації*. Київ: Либідь.
- Бабишкін, О. (1955). *Леся Українка в Криму*. Сімферополь : Кримвидав.
- Вишняк, М. (2007). Жанрова своєрідність кримської лірики Лесі Українки. *Леся Українка і сучасність : зб. наук. праць*. Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського національного університету ім. Лесі Українки, т. 4, кн. 1, 11–33.
- Войтович, В.М. (2002). *Українська міфологія*. Київ: Либідь.
- Генералюк, Л. (2009). Пейзаж-гіпотипозис (пластичний пейзаж) у творчості Шевченка. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство*, ХХ, 39–46.
- Драй-Хмара, М. (1926). *Леся Українка: життя і творчість*. Харків: Держ. вид-во України.
- Клочек, Г. (2013). *Поетика візуальності Тараса Шевченка: монографія*. Київ: Академвидав.
- Надуваний, П. (2017). *Леся Українка і Поділля. Українська літературна газета*. 16 (25 серп.), 5.
- Родина Косачів і Поділля* (2011): літ.-краєзн. за ред. К.В. Завальнюка та ін. Вінниця: Державна картографічна фабрика.
- Скупейко, Л. (2016). Леся Українка і Т. Шевченко: колізії сприйняття. *Слово і Час*, 12, 18–22.
- Українка, Л. (1975–1979). *Зібрання творів у 12 томах*. Київ: Наукова думка.
- Шевченко, Т. (1999). *Кобзар*. Київ: Дніпро.
- Якубський, Б. Подорож до моря. <https://www.l-ukrainka.name/uk/Guide/JakubskyBorys/TravelToSea.html>

References

- Ageieva, V. (2001). *Poetesa zlamu stolit: tvorchist Lesi Ukrainky v postmodernii interpretatsii*. Kyiv: Lybid (in Ukrainian).
- Babyshkin, O. (1955). *Lesia Ukrainka v Krymu*. Simferopol: Krymvydav (in Ukrainian).
- Vyshniak, M. (2007). Zhanrova svoieridnist krymskoi liryky Lesi Ukrainky. *Lesia Ukrainka i suchasnist: zb. nauk. prats*. Lutsk: PVV «Vezha» Volynskogo natsionalnogo universytetu im. *Lesi Ukrainky*, t. 4, kn. 1, 11–33 (in Ukrainian).
- Voitovych, V.M. (2002). *Ukrainska mifologiiia*. Kyiv: Lybid (in Ukrainian).
- Generaliuk, L. (2009). Peizazh-gipotypozys (plastychnyi peizazh) u tvorchosti Shevchenka. *Aktualni problemy slovianskoi filologii. Seriiia. Lingvistyka I literaturoznavstvo*, XX, 39–46 (in Ukrainian).
- Drai-Khmara, M. (1926). *Lesia Ukrainka: zhyttia i tvorchist*. Kharkiv: Derzh. vyd-vo Ukrainy (in Ukrainian).
- Klochek, G. (2013). *Poetyka vizualnosti Tarasa Shevchenka: monografiia*. Kyiv: Akademvydav (in Ukrainian).
- Naduvanyi, P. (2017). Lesia Ukrainka i Podillia. *Ukrainska literaturna gazeta*. 16 (25 serp.), 5 (in Ukrainian).
- Rodyna Kosachiv i Podillia (2011): lit.-kraiezn. za red. K.V. Zavalnika ta in. Vinnytcia: Derzhavna kartografichna fabryka (in Ukrainian).
- Skupeiko, L. (2016). Lesia Ukrainka i T. Shevchenko: koliziii spryiniattia. *Slovo i Chas*, 12, 18–22 (in Ukrainian).
- Ukrainka, L. (1975–1979). *Zibrannia tvoriv u 12 tomah*. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Shevchenko, T. (1999). *Kobzar: Dnipro* (in Ukrainian).
- Yakubskiy, B. Podorozh do moria. <https://www.l-ukrainka.name/uk/Guide/JakubskyBorys/TravelToSea.html> (in Ukrainian).

Alla Vinnichuk, Victor Krupka. Poetry «Beauty of Ukraine, Podolya! » by Lesya Ukrainka: Principles of Visuality.

The purpose of the investigation is to observe the poetry "Beauty of Ukraine, Podolia! » in terms of its visual characteristics, which contributes to a comprehensive scientific reading of this textbook work by Lesya Ukrainka.

Methods and techniques. For this purpose, the key aspects of receptive aesthetics are used, which in combination with textual and historical-literary methods allow a synthetic approach to the coverage of the problem.

Results. The article for the first time focuses on the artistic specifics of visual parameters, which largely express the recipient's perception of the work of art, its expressiveness, mood, energy integrity.

Conclusions. During the research, the place of poetry «Beauty of Ukraine, Podolia! » in the cycle «Journey to the Sea», respectively, in the collection «On the Wings of Songs» (1892) and all the poetic works of the writer, outlines her inscribed

in the artistic heritage of literary local lore of Podolsk region (both Khmelnytsky and Vinnitsa) and the Kosach families associated with these places.

The visual and artistic dimension of poetry is revealed due to the originality of the bright landscape of the Podolsk region, which is perceived by the observer and is transmitted through the prism of his feelings to the recipient. An important component is the compositional factor, which has a clear frame and pictures of landscapes of Podolsk nature, reflected in three «frames», the rapid change of which is due to the movement of the train.

Creative parallels in the depiction of visual dominants with the poetic work of Taras Shevchenko, in particular the poem «Princess», which have the same objects of the surrounding reality, but differ only in the main and auxiliary focuses of the observer. It was found that the folk poetry tradition significantly influenced the development of classical Ukrainian literature and ensured the longevity of the historical and literary process.

Keywords: receptive aesthetics, romanticism, poetic vision, tradition, rusticity, creative evolution

---

Віннічук Алла Петрівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, <https://orcid.org/0000-0003-0359-4169>; alla_vinnichuk@mail.ru

Крупка Віктор Петрович – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української літератури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, <https://orcid.org/0000-0002-2320-8045>; viktor_krupka@ukr.net